

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző:

Cím: *Budapest legrégibb iskolái*

Forrás:

Világ

Bp

(Hely)

1922. 10. 25.

(Idő)

(Köt. v. füz.) (Old)

Osztályozás

Tárgy

727.1

Hely

Idő

"1922"

Személy

Budapest legrégibb iskolái

(A *Világ* tudósítójától.) A Magyar Paedagógiai Társaságnak ma esti rendes felolvasó-ülésén tartotta meg szétfoglaló előadását *Madzsar Imre* a Magyar Tudományos Akadémia üléstermék zsufolásig megtöltött közönség előtt. *Pintér Jenő* elnöki megnyitója után *Madzsar Imre* azzal kezdte szétfoglaló előadását, hogy midőn *Budapest legrégibb iskoláiról* szól, ennek aktualitást kölcsönöz a főváros közeledő ötvenéves jubileuma.

— A mult század legutolsó évében — kezdte előadását *Madzsar* — Óbudán öt római siremléket találtak a Kr. u. III. századból. Tehát itt *Aquincumnak* egyik temetője volt. Az egyik koporsó felírata a következő: *L. Septimio Fusco scolastico, qui vixit annis 18, mensibus 9, diebus 14. Filio carissimo, memoriae dulcissimae.* E koporsóban tehát egy nem egészen tizenkilencéves ifjú feküdt, egy rhétori iskola növendéke. Ez a legrégibb adat. *Ezer év választja el a másodiktól.* A tatárjárás előttről egy 1235—40 körüli oklevélben *Henrik* iskolamesterről történik említés.

— A XIII. századból — mondja előadása során *Madzsar* — lassan szaporodnak az adatok a kolostori, káptalani, városi iskolákról. De egyik mohácsi vész előtti iskola sem hozható történeti kapcsolatba valamelyik maival. A török uralom igen mély árkat ásott. Ez nem jelenti azt, hogy a török korszaknak nincs iskolatörténete. Általában a protestánsoknak jobb dolguk van a török alatt. Pesten 1563-ban alakul református egyházközség. A visszafoglalás után szomorú napok következtek a protestánsokra. Csodála-

tos, hogy Óbudán megmaradhatott a református egyházközség és az iskola. Az első tanító, akiről említés történik, 1716-ban — *Pátkay György. Valószínű, hogy az óbudai református elemi iskola a legrégibb.* A többi fővárosi protestáns iskola csak a XIX. században keletkezett.

A régi katolikus iskolák ismertetése után áttér *Madzsar* a közép- és felső iskolák adataira.

— Ezekről — mondja — a legutóbbi időkig az volt a nézet, hogy legrégibb a piarista gimnázium — 1717-ben keletkezett, második az egyetem — 1777-es. Ebben az évben helyezik át az egyetemet Nagyszombatból Budára. De a gimnáziumot nem vitték el Nagyszombatból. A régi budai jezsuita iskola története ugyszólván teljesen ismeretlen. A mai *Disz-tér* közelében volt első szállásuk. *Romok között, szabad ég alatt tartották előadásukat.* Ekkor még katonai kormányzóság rendelkezik Budán. Más helyet keresnek számukra. A Nagyboldogasszony-templom mellett északra állott a török főiskola. *Ebből lett a jezsuita kollégium, a mai régi pénzügyminiszterium helyén.* 1747-ben építik fel az új gimnáziumot tizezer rénes forint költséggel. Egyemeletes épület, tiztantermes, előcsarnokkal, diszteremmel, színházzal. Az iskolát szűz *Mária, Loyalai Ignác* és *Xavéri Ferenc* szobra díszítette. Ez volt az akkori Magyarország legszebb iskolája. A jezsuiták budai működését *Széchenyi György*, esztergomi érsek fejedelmi alapítványa tette lehetővé, 1687-ben kétszázezer forint értékű birtokot adományoz az iskolának; szeminárium, diákkonviktus és főiskola alapítására. Tehát az érsek még egyetemre is

gondolt s ha a viszonyok másképp alakulnak, ebből a főiskolából alakult volna az egyetem.

Ezután a XVII. század végének s a következő század elejének viszonyait festi le igen érdekesen *Madzsar* s e zavaros háborús viszonyok között a közoktatás további történetét ismerteti. Elmondja, hogy 1712 tavaszán vonul be az iskolába az első tizenkét papnövendék és mivel mind a gimnázium legfelsőbb osztályait végezték, gondoskodni kellett, hogy a következő évben főiskolai tanulmányaikat is Budán folytathassák. 1713-ban meg is nyílt a *filozófiai*, 1715-ben a *teológiai tanfolyam*. Ebben az évben 112 főiskolai, 226 középiskolai tanuló volt. Ez az első Akadémia a magyar királyságban.

Összefoglalva kutatásainak eredményét, leszögezi, hogy *Farkas József* megállapításával szemben — ki az első kerületi budavári elemi iskolát tartja a legrégibb budapesti iskolának —, régibb a pesti mai *Cukor-utcai* iskola is, melyről az első adat 1689-ből való. A középiskolák sora: egyetemi 1687, piarista 1717, evangélikus 1823. Főiskolai tanfolyamot, filozófiaiit a jezsuiták után a piaristák is felállítanak 1743-ban. A század 50-es és 60-as éveiben Pesten egy városi jogi iskola működött. Mindezek a főiskolák, illetve felsőbb tanfolyamok megszűntek, — tehát a főiskolák közül a legrégibb a *Pázmány-egyetem*.

A zajos tapssal fogadott előadás után *Pintér Jenő* elnök meleg szavakkal méltatta *Madzsar Imre* eddigi munkásságát.